

Жељко Ђ. Бјелајац*

Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад

Милован Б. Јовановић**

Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад

ТРГОВИНА ЉУДСКИМ ОРГАНИМА – ЗЛОЧИН САВРЕМЕНОГ ДОБА

Сажетак

Трговина људима није индивидуални феномен који угрожава ограничен број људи, већ је феномен који има дубоке друштвене и економске импликације, имајући у виду чињеницу да му погодују глобализација и употреба нових технологија. Трговина људима погађа готово све: жене, мушкарце, девојчице и дечаке. Присутна је на сваком континенту, сваком региону света уз тенденцију перманентног раста. Видови експлоатације из којих се акумулира велика добит међусобно се разликују, али сви подразумевају насилну експлоатацију и злоупотребу људских бића и њихових права. Облици експлоатације могу имати широк дијапазон, од сексуалне експлоатације, експлоатације радне снаге, поробљавања као радника у домаћинству, укључивања у криминал, присилне војне службе, уговорених бракова, итд. Ниво психичких и физичких оштећења код жртава трговине људима до те мере је изражен да га је веома тешко изнова избалансирати и оспособити жртве до одговарајућег телесног и менталног здравља. Међутим, у овом раду посебно апострофиримо, један од најбруталнијих злочина данашњице, трговину органима људских бића, као својеврстан бизнис на црном тржишту органа, где укупна вредност делова

---

* Редовни професор

** Дипл. политиколог, мастер правник

тела просечног одраслог човека достиже на стотине хиљада евра. При том, указујемо да наша свакидашњица, на овом стадијуму развоја друштва, обилује низом контрадикторности. Дакле, с једне стране, имамо научно-технолошки и уопште друштвени напредак, до неслућених размера, а с друге стране, имамо најмонструозније злочине попут трговине људима и трговине њиховим органима, који деградирају досадашња цивилизацијска достигнућа.

Кључне речи: трговина људима, трговина органима, трансплантација органа, жртве трговине људима, злочин савременог доба.

Трговина људима као глобални феномен

Сотине хиљада особа, на планетарном нивоу нестане под веома чудним околностима. Неке нестале особе су заправо жртве трговине људима, а поједине пронађу уточиште у разним сектама, где су такође изложене тортури уз различите облике манипулација. Поједине нестале особе никада не пронађу уточиште у сигурним склоништима, већ „падају“ у руке немилосрдних криминалаца, трговаца људима, протагониста једног од најгорих злочина нашег доба. Мушкарци су најчешће жртве због присилног рада, жене због сексуалне експлоатације, а деца због просјачења и продаје породицама без деце, ради усвајања. Нека од деце, бивају украдена, одмах након порођаја, не осетивши топлину мајчиног загрљаја.¹⁾

Жртве трговине људима улазе у круг терора и суровости, због изузетно бруталног психо-физичког третмана од стране трговаца људима.²⁾ Дакле, условно речено, у најблажим облицима, особе се продају новим „власницима“, али многе завршавају као жртве трговања људским органима, најбруталнијег злочина савременог доба.

---

1) Афера украдених беба била је посебно актуелна у Србији. Чак 6.000 родитеља у Србији сумња да су им бебе украдене одмах по рођењу, а њих 1.500 је у претходних неколико деценија покренуло тужбе и кривичне пријаве, од којих ниједна никада није решена, уз образложење да су застареле. Држава је планирала да покрене истраге о свим пријављеним случајевима нестанка деце у српским породицима у последњих неколико деценија.

2) Жељко Бјелајац, Жаклина Спалевић, Божидар Бановић, „Psychophysical status of human trafficking victims“, *HealthMED journal*, Volume 7 Number 4, DRUNPP, Сарајево, 2013, pp. 1341-1347.

Трговци људима до жртава долазе на различите начине. Такав облик организованог криминала, веома често се крије иза плашта примамљивих огласа о добро плаћеним пословима у иностранству. Жртве се преваром одводе из места пребивалишта у одређене дестинације, одузимају им се документа и присиљавају их на разне послове, особито оне које подразумевају сексуалну експлоатацију, чему су перманентно изложене жене и девојчице.

Поједине жртве никада не стигну на место дестинације. У фази транзита се често препродају и силују, а неретко буду и убијене и оперисане како би криминалци могли остварити енормни профит на њиховим органима. Уобичајена места експлоатације су: улице, ноћни клубови, ресторани, дискотеке, фабрике, станови, куће и уопште приватни поседи.

Трговци сматрају жене које су „прибављене“, робом којом се тргује, третирајући их као трговачку робу или артикле, много више него у традиционалној трговини робовима.³⁾ Незаконита трговина људима обично укључује више од једног починиоца, те може такође укључивати криминалце који „мешетаре“ људским бићима као робом, што ствара нужан елемент незаконите трговине људима.⁴⁾

Истрага о трговини људским органима на северу Албаније, покренута је у Србији готово истог тренутка када су наводи бивше хашке тужитељке Карле дел Понте (*Carla Del Ponte*)⁵⁾ о овим гнусним злочинима доспели у јавност. Поступак је иницирало тужилаштво за ратне злочине како би проверило све оно о чему је Дел Понтеова писала у својој књизи „Лов: ја и ратни злочинци“ (*The Hunt: Me and War Criminals*). Ове оптужбе које су привукле пажњу јавног мњења, биле су до те мере морбидне, те су активирале, одбрамбене механизме и реакције, како на националном, тако и на наднационалном нивоу. Наиме, током ратног стања на Косову 1999. године, припадници ОВК- Ослободилачке војске Косова (*Ushtria Çlirimtare e Kosovës — УÇК*) су, по наредби својих старешина који су данас политички експонирани, тј. припадају политичком естамблишменту, отимали грађане неалбанце, пребацивали их у

3) Жељко Бјелајац, *Трговина људима, узроци и последице*, Београд, 2005, стр. 135.

4) Radhika Coomaraswamy, „Integration of the human right of women and the gender perspective – Violence against women“, E/CN. 4/2000/68, odlomak 17, *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*, Geneva, Switzerland, 29. februar 2000.

5) Карла дел Понте, била је главна тужитељица при Међународном суду за ратне злочине почињене на подручју бивше Југославије тзв. „Хашки суд“ или „Хашки трибунал“ у периоду 1999. до 31. децембра 2007. Године.

Албанију, затварали у логоре на подручју општина Тропоја, Кукеш и у рудник Дева, мучили их, вадили им виталне органе да би их касније продавали. У овим монструозним злочинима, претпоставља се убијено је око 300 људи, а њихови посмртни остаци закопани су у масовној гробници која се налази на истом подручју.

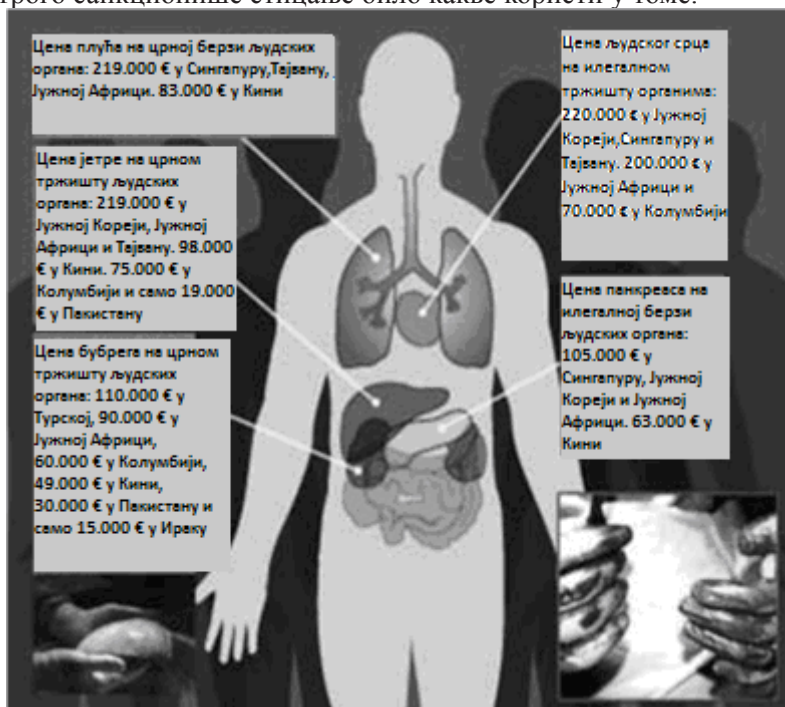
Трговина људима је дакле, комплексан међународни и по много чему јединствен злочиначки феномен у којем се угрожавају и ниподаштавају најелементарнија људска права, где трговци према жртвама испољавају екстремно бруталан, суров, нељудски третман примењујући врло често погубне облике насиља. Оне жртве које остану у животу су трауматизоване, психички и ментално изнурене, посебно изложене ХИВ инфекцијама, венеричним болестима, са озбиљним и трајним последицама као продуктом дуготрајних злоупотреба и тортура које су преживеле.

Трговина органима

Трговина људима је феномен који има тешке последице у односу на сигурност, бољитак и људска права жртава, које у свим фазама и процесима овог злочина трпе физичко и сексуално злостављање, присиљене на живот у условима физичког и психолошког заточеништва. Није реткост да жртве бивају и убијене у знак поруке и упозорења другим жртвама у циљу спречавања сведочења или тражења помоћи, али и осигурања трајне контроле и константног надзора ради што дугорочнијег изабљивања и експлоатације жртава.⁶⁾ У последње време, облик трговине људима, зарад одстрањивања органа, као најмрачнија и најбизарнија појава модерног доба, добија на значају и пажњи међународне јавности, која се суочава са чињеницом да црно тржиште трговине људским органима, никада није било развијеније. Цене „делова“ тела се разликују од региона до региона, а негде достижу вредност која намеће фрапантну аналогију, „да човек више вреди мртав него жив“, (Слика 1.). У датом контексту, као аутори овог рада, морамо поставити питања: „Зашто је друштво превалило тако дугачак пут, да би се вратило на почетак?“, или „Ако је човек разумније биће од животиња зашто чини гнусније злочине?“

6   Божидар Бановић, Жељко Бјелајац, „Traumatic experiences, psychophysical consequences and needs of human trafficking victims“, Војносанитетски преглед, vol. 69, iss. 1, Београд, 2012, стр. 94-97.

Појава трговине људским органима у ширим размерама уочена је још осамдесетих година прошлог века, и то у земљама југоисточне Азије. Временом она се развила као један начин здравственог туризма између развијених и сиромашних земаља, и поред чињенице да се многим националним и међународним документима строго санкционише стицање било какве користи у томе.⁷⁾

Слика 1.: Ценовник људских органа на црном тржишту

Извор: <http://hamdocamo.files.wordpress.com>

Када се употребе речи „трансплатација органа“, обично се мисли на добијање органа од преминулих особа. Међутим, због недостатака органа за трансплатације, пресађивање се често изводи и од живих сродних и несродних давалаца. Истовремено, због изражене разлике између потражње и слабе понуде, болесници широм света су принуђени да врше потрагу за појединим органима, што их усмерава ка продавцима органа који имају интерес да у том „послу“ профитирају.

7) Хајрија Мујовић-Зорнић, „Донација и трансплантација органа“, <http://www.ius.bg.ac.rs/prof/Materijali/dramar/h.mujevic.transplantacija.pdf>, Београд, 2013, стр. 2.

На практичном плану здравствени центри за трансплантацију често пате од хроничног мањка одговарајућих органа подобних за пресађивање. На листама чекања се због тога налазе многи тешки болесници, а добар део њих и не дочека жељени орган. Потребне за органима у порасту су широм света, а листе чекања су дуге. Процењује се да у Европској унији око 61000 људи чека донација органа, а сваки дан у просеку 12 људи умире док за себе чека трансплантацију. Због тога се научним покушајима испитују могућности тзв. ксенотрансплантације, односно узимања органа и од неких врста животиња и њихово пресађивање људима.⁸⁾

Илегална трговина органима постаје све већи проблем у свету. Због тога је сајт *Medical Transcription* направио ценовник свих органа у људском телу. На ценовнику пише да се за очи може добити 1.525 долара, за скалп 607 долара, за лобању са зубима 1.200 долара. На листи се нашло и раме које се цени 500 долара, затим коронарна артерија по истој цени као и очи. Јетра вреди 157.000, док срце вреди 119.000 долара. Желудац кошта око 500 долара, исто толико и слезина, док се за бубрег мора издвојити невероватних 262.000 долара. Да можда више вредимо мртви него живи показује чињеница да је много људи спремно да издвоји новац како би дошло до потребних органа. Недавно је покренута кампања како би приволела људе да након смрти завештају своје органе. У 2011. години 14.144 органа је донирано. Свакодневно умре 18 људи док чека на трансплантацију. За потребе научних истраживања у 2011. години донирано је 11.000 тела. Само у Америци у последњих 25 година више од 1.700 породица пријавило је да су тела њихових најмилијих украдена. Профит на црном тржишту органа процењен је на шест милиона долара. Нека погребна предузећа тргују органима, то јест, њима се дилери прво обраћају. Иако у већини случајева погребна предузећа одбијају сарадњу, довољан је само један запослени у ланцу трговине. Тај запослени ће из тела извући потребан орган а потом заштити рану и замаскирати све. Постоје и случајеви када се отимају људи како би се од њих свакодневно узимала крв. Постоји и случај да је једна пацијенткиња ишла на

---

8) Јаков Радишић, „Пресађивање делова човечијег тела другоме: правна питања“, Право - теорија и пракса, 5-6/2001, стр. 41-50.; видети више: Зорица Кандић-Поповић, Правна заштита основних људских вредности у Централној и Источној Европи и модерна биотехнологија, <http://e-lib.rss.cz>, стр.32-71.

операцију кичме, а да се касније испоставило да су јој уграђени пршљенови мртве особе која није завештала своје органе.⁹⁾

На црном тржишту органа развио се опасан бизнис где укупна вредност делова тела просечног одраслог човека износи чак 615.547 евра. Лекари тврде да се на црном тржишту могу наћи готово сви делови људског тела - органи, кости, кожа, крв... Цене се разликују, па тако рецимо бубрег у Америци достиже цену од 198.124 евра, јетра 118.000 евра, док је желудац и слезину у Кини могуће купити за свега 384 евра.¹⁰⁾

Међутим, упркос забрињавајућим подацима, који се односе на овај феномен, стручњаци за трансплатацију органа, са сигурношћу не могу истаћи где је и у ком обиму развијено црно тржиште органа, иако сви потврђују да људи из готово свих земаља одлазе у земље са „црне листе“, у којима за новац, под сумњивим околностима и у неадекватним условима, купују органе ради трансплантације, и да су се многи враћали са инфекцијама попут хепатитиса Ц. Надлежни у националним и наднационалним институцијама, не располажу прецизним подацима о коликом броју људи се ради, очито из разлога мобилности, инвентивности и невидљивости овог феномена, који је отежан за статистичку обраду.

Чињеница је да се ради о појави о којој постоји врло мало позданих информација, али и о сегменту и облику организованог криминала, чија је природа таква да не дозвољава прикупљање података употребом уобичајених метода. Када је овако скривена појава у питању, долажење до тачних процена њеног стварног обима, може бити упоређено са тражењем игле у пласту сена.¹¹⁾ Но, упркос томе, ова појава представља немерљиву опасност за човечанство, а сами фокус на њене последице, без отклањања узрока који су је иницирали, може бити осуђен на неуспех, са хуманитарном ценом коју ће платити целокупно друштво.¹²⁾

9) <http://www.smedia.rs/biznis/vest/36843/Trgovina-organima-Ljudski-organi-Donatori-organa-Koliko-kostaju-ljudski-organi-na-crnom-trzistu/28/09/2013>.

10) <http://www.ligadoktora.com/articles/1358/i-srbi-kupuju-organe-na-crnom/03/10/2013>.

11) Liz Kelly, Linda Regan, „Stopping Traffic: Exploring the extent of and responses to trafficking in women for sexual exploitation in the UK London“, *Home Office, Police Research Series, Paper 125*, London, 2000, pp. 6.

12) Жељко Бјелајац, Милош Марковић, Зоран Павловић, „Particulars of Modern Slavery as a Deviant Social Phenomenon“, *Review of International Affairs*, Vol. LXIII, No. 1146, April-June 2012, Beograd, pp. 33-50.

Дакле, трговина органима, уопштено подразумева, премештање особе с циљем добијања органа са и без његове дозволе, као и пресађивање противно законима дотичне земље. Иако се сматра да на простору Европске уније нису уочене драстичне злоупотребе, било би смело игнорисати чињенице око трговине органима у свету и потценити евентуалне ризике који могу у перспективи угрозити државе Европске уније.

Трговина деловима људског тела преминулих особа

Није неуобичајена појава, да и одређене међународне агенције за посредовање, могу такође бити у функцији прикривања трговине људима.¹³⁾ У датом контексту, угледни немачки недељник „Шпигл“ (*Der Spiegel*),¹⁴⁾ шокирао је јавност откривајући детаље о незаконитој трговини „резервним деловима за људско тело“ на релацији Украјина–Немачка.

У медицини „цвета“ трговина деловима људских тела, открива немачки недељник „Шпигл“. Немачка фирма „Тугога“ (Tutogen Medical GmbH), специјализована за производњу фармацеутских препарата и медицинских помагала, годинама негује мрачан бизнис: у Украјини купује делове тела преминулих, који се затим прерађују, после чега могу бити „уграђени“ пацијентима у Немачкој. На први поглед реч је о обичној немачко - украјинској трговини иза које се, међутим, крију многобројне правне, моралне и финансијске дилеме. Колико кошта људска надлактица, бутна кост или парче коже? Покушавајући да пронађе одговор на ова питања „Шпигл“ наводи бројке из документације компаније „Тугога“. Подаци нису, додуше, најсвежији (2002. година) али изазивају неверицу и нелагодност. Ребро се продаје по цени: 3,30 евра, кости лобање: 32,20 евра, комад коже 18,90 евра... Толико је, наиме, немачка компанија плаћала украјинском добављачу за делове људског тела који су узимани са преминулих особа. Према подацима којима располаже „Шпигл“ у пословној 2000/2001. години, „Тугога“ је „прерадила“ 1.152 тела преминулих Украјинаца. Тачних података за новије године нема али немачки недељник

13) Жељко Бјелајац, Модерно ропство, „ДТА-Београд“, Београд, 2008, стр. 50.

14) v

претпоставља, позивајући се на изворе у Кијеву, да овај број може бити само већи, (Слика 2.).¹⁵⁾

Слика 2.: Цене делова људског тела

Извор: Spiegel: www.spiegel.de/

Основни проблем у овој трговини „резервним деловима за људско тело“, тврди „Шпигл“, јесте што породице преминулих у Украјини нису биле прецизно обавештене у које сврхе ће бити коришћени делови тела. Најчешће је употребљавано објашњење да ће „помоћи да се спаси живот неког детета у Немачкој“. А уистину делови људског тела продавани су немачкој компанији за мале паре да би касније, после обраде и преправке, били препродавани за

15) <https://www.kyivpost.com/content/ukraine/body-parts-trade-based-in-ukraine.html/04/10/2013>.

dy-parts-trade-based-in-ukraine.

огроман новац. „Шпигл“ наводи рачуницу по којој би мртво тело једног покојника могло да – после „транжирања“ и „фризирања“ – достигне и цену од 250 хиљада долара. У Немачкој је, као и у већини држава на свету забрањена трговина људским органима. Сви покушаји „Шпигла“ да од компанија „Тутога“ добије неко реаговање на оптужбе о постојању фактички илегалне трговине посмртним људским остацима, на релацији Украјина – Немачка, остали су без резултата. „Тутога“ се задовољила да изда штуро саопштење у којем одбацује све инсинуације и оптужбе. Прича, међутим, тиме није завршена. Државно тужилаштво у Бамбергу (*Bamberg*) покренуло је истрагу поводом писања „Шпигла“ и лако се може догодити да се „Тутога“ нађе на оптуженичкој клупи.¹⁶⁾

Сличан случај је добио судски епилог у САД 2008. године, а пренели су га готово сви светски медији. Наиме, три Американца осуђена су у Филадельфији, Пенсилванији и у Њујорку на казне затвора од 8 до 54 године због продаје делова људског тела узетих са лешева без пристанка родбине. Браћа Луис и Џералд Гарзон (*Louis and Gerald Garzone*), који су власници погребне установе и једног крематоријума у Филадельфији, осуђени су на затворске казне од осам до 20 година. Трећи члан „банде“, Мајкл Мастромерин (*Michael Mastromarino*), који се сматра „мозгом“ њиховог илегалног „бизниса“, осуђен је на суђењу у Њујорку на казну од 18 до 54 године робије. Сва тројица, којима се на терет ставља завера и крађа делова људског тела и скрнављење лешева, изјавили су да су криви и извинили се суду. Доказано је да је Мајкл Мастромерин, током пет година илегалне трговине, препродао 1.077 лешева.

Иначе, Мастромерин је у Њујорку водио компанију Биомедицинска ткива – услуге (*Biomedical Tissue Services*), која је преузимала илегално узете делове лешева из погребних установа у Њујорку, Њу Џерсију и Пенсилванији. Пошто би склопио посао с неким од погребних завода слао би „екипу за распарчавање“, коју је водила бивша болничарка Ли Круцета (*Lee Cruceta*). Делове људског тела би затим Мастромеринова фирма продавала медицинским установама широм САД, које су их користиле као транспланте за хируршке операције колена и кука, те за зубне импланте. Стручњаци процењују да је на овај начин до сада зарађено укупно 4,6 милиона долара. Само браћа Гарзон су од фебруара 2004. до октобра 2005. године Мастромерину продала најмање 244 леша, за шта им

16) Ibid

је исплаћено више од 245.000 долара. Америчке власти су до сада успеле да идентификују само 49 од 244 посмртна остатка, колико су браћа Гарзон продала Мастромерину. Кључни проблем у идентификацији је тај да су приликом илегалне трговине фалсификована имена, године и узроци смрти да би се прикрило да су неки од делова тела узети од људи који су били сувише стари или сувише болесни да би њихови органи легално могли да се користе у медицинске сврхе.¹⁷⁾

Да ови случајеви нису изоловани потврђује и истрага новинара румунског дневника „Истина“ (*Adevarul*). Новинари су открили ланац илегалне трговине људским органима. Цена бубрега је 15.000 евра, а плућног крила 40.000 евра. Новине су изнеле запањујуће податке, када су две новинарке, на црном тржишту, преговарале о куповини људских органа за болесну тетку, којој је неопходна трансплатација.

Истраживање је тако показало да је илегална трговина људским органима у Румунији и даље могућа, и поред чињенице да је земља 2006.године трансплантације регулисала по правилима ЕУ, и да се ради о кривичном делу за које се одлази у затвор. У највећем центру за трансплантацију Румуније, болници „Фундени“ (*Fundeni*) у Букурешту, према писању листа, потенцијални донатори чекају у ходницима на заинтересоване „купце“ и то толерише особље.¹⁸⁾

Случај „жута кућа“

Да и регион Балкана, није имун на овај феномен, потврђује истрага о наводној трговини људским органима на северу Албаније. Ову истрагу, као што је наведено, интензивирали су наводи бивше хашке тужитељке Карле дел Понте о овим гнусним злочинима. Поступак је покренуло Тужилаштво за ратне злочине из Београда, како би проверило све оно о чему је Дел Понтеова писала у поменутој књизи „Лов: ја и ратни злочинци“. При том, Тужилаштво за ратне злочине Републике Србије, изнело је веома озбиљне оптужбе по којима су током ратног стања на Косову 1999.године, припадници ОВК, убијали Србе и друге грађане који не припадају албанској

17) www.balkanijum.tv/bih/vijesti/23745.shtml/ 22/10/2013.

18) Извор Танјуг 15.07.2011, преузето: <http://www.astra.org.rs/22/10/2013>.

етничкој заједници, а потом трговали њиховим органима. Надлежни органи Републике Србије у више наврата су уверавали домаћу и међународну јавност, да располажу са релевантним сведоцима и уверљивим доказима о наведеним злочинима, (Слика 3).

Слика 3.: Пунктови за трговину органима отетих *Извор: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.292.html:218671->*

Помоћ српском правосуђу да открије истину о трговини виталним људским органима обећао је и главни хашки истражитељ Патрик Лопез Перез (*Patrik Lopez-Perez*). Паралелно са овом истрагом, водиће се и поступак који је покренуо Савет Европе. Наиме, ова организација је именовала Швајцарца Дика Мартија (*Dick Marty*)¹⁹⁾ који је посланик у Парламентарној скупштини СЕ за известиоца који има задатак да испита наводе, пре свега бивше хашке тужитељке Карле дел Понте, о трговини људским органима на Косову.

У ову сложену истрагу око трговине људским органима, укључила се и Руска Федерација. Централни истражни комитет који се налази при тужилаштву Руске Федерације сублимира информације које је добио из извештаја медија о киднаповању и убиствима руских држављана нарочито у периоду од 1999. до 2003. године, а за које се сумњиче припадници ОВК. Руси су узели у обзир и наводе

19) Дик Марти је швајцарски политичар и бивши државни тужилац кантона Тичино. Члан је Савета кантона Швајцарске од 1995. а члан је и парламента Савета Европе.

Карле Дел Понте, да је ОВК киднаповала око 300 лица међу којима су биле и руске држављанке, а које је користила као донаторе за трансплантацију људских органа.

Осим тога, руски истражни органи истичу и како се у једном од њихових листова појавила информација да је албанска мафија убила „бар 500 особа“, међу којима и 50 руских држављана. Према тврдњама руских истражних органа, центар илегалног донирања људских органа био је у функцији од 1999. до 2003. године.²⁰⁾

Литература

- Бановић Божидар, Бјелајац Жељко, „Traumatic experiences, psychophysical consequences and needs of human trafficking victims“, *Војносанитетски преглед*, vol. 69, iss. 1, Београд, 2012.
- Бјелајац Жељко, Марковић Милош, Павловић Зоран, „Particulars of Modern Slavery as a Deviant Social Phenomenon“, *Review of International Affairs*, Vol. LXIII, No. 1146, April-June 2012, Београд.
- Бјелајац Жељко, *Модерно ропство*, „ДТА-Београд“, Београд, 2008.
- Бјелајац Жељко, Спалевић Жаклина, Бановић Божидар, „Psychophysical status of human trafficking victims“, *HealthMED Journal*, Volume 7 Number 4, DRUNPP, Сарајево, 2013.
- Бјелајац Жељко, *Трговина људима, узроци и последице*, Београд, 2005.
- Кандић-Поповић Зорица, *Правна заштита основних људских вредности у Централној и Источној Европи и модерна биотехнологија*, <http://e-lib.rss.cz>
- Kelly Liz, Regan Linda, „Stopping Traffic: Exploring the extent of and responses to trafficking in women for sexual exploitation in the UK London“, *Home Office, Police Research Series, Paper 125*, London, 2000.
- Мујовић-Зорнић Хајрија, „Донација и трансплантација органа“, <http://www.ius.bg.ac.rs/prof/Materijali/dramar/h.mujuvic.transplantacija.pdf>, Београд, 2013
- Радишић Јаков, „Пресађивање делова човечијег тела другоме: правна питања“, *Право - теорија и пракса*, 5-6/2001.
- Coomaraswamy Radhika, „Integration of the human right of women and the gender perspective – Violence against women“, E/CN. 4/2000/68, odlomak 17, *Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*, Geneva, Switzerland, 29. februar 2000

20) <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.292.html:218671-Potvrđjene-sve-sumnje/26/10/2013>.

- <http://www.astra.org.rs>
- <http://www.balkaniyum.tv/bih/vijesti/23745.shtml>
- <http://www.ligadoktora.com/articles/1358/i-srbi-kupuju-organe-na-crnom>
- <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.292.html:218671-Potvrđene-sve-sumnje>
- <http://www.smedia.rs/biznis/vest/36843/Trgovina-organima-Ljudski-organi-Donatori-organa-Koliko-kostaju-ljudski-organi-na-crnom-tržištu>
- <https://www.kyivpost.com/content/ukraine/body-parts-trade-based-in-ukraine.html>

Zeljko Dj. Bjelajac

Milovan B. Jovanovic

**HUMAN ORGAN TRAFFICKING
- A CRIME OF MODERN AGE**

Resume

Our everyday life is fraught with all manner of contradictions. While on the one hand science and technology continue to make advances once considered unimaginable, there are also such sinister and bizarre phenomena as human trafficking, whose purpose is the harvesting and selling of human organs in illegal markets all over the world. The international community must not ignore the existence of this problem, as that will raise the humanitarian price, a price which the entire human kind will have to pay eventually. Larger-scale trafficking in human organs began as early as in the 1980s, specifically in the countries of Southeast Asia. Overtime it developed as a form of health tourism between developed and underdeveloped countries, despite the fact that many national and international documents call for severe sanctions against any form of gain from such activities. The phrase 'organ transplantation' normally refers to the harvesting of organs from a deceased person. However, for lack of transplant organs, transplantations are often done using organs from living donors, relatives or non-relatives. At the same time, because of the glaring imbalance between low offer

and high demand, patients all over the world are being forced to go off in search of specific organs by themselves, which brings them at the hands of organ traffickers, who will stop at nothing to profit from this business even if that means committing the most heinous crimes. The infamous case of the “Yellow House” in Albania leads to this kind of conclusion. On a practical level, health transplant centres often suffer from a chronic lack of organs fit for transplantation. Waiting lists are therefore full of seriously ill patients many of whom do not live to receive the organ they need. There is a growing demand for organs worldwide, with waiting lists getting longer. This form of human trafficking for the purpose of harvesting human organs, being the most sinister and bizarre phenomenon of the modern age, has recently been gaining in importance and receiving due attention from the international public, which is faced with the fact that the black market in human organs has never been more developed. The prices of body ‘parts’ vary across regions and in some places fetch such shocking prices that one cannot help but notice that “a human being is worth more dead than alive”. Numerous international documents (UN instruments, EU instruments) have set normative standards in the fight against human trafficking. According to Article 3 of Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, trafficking in persons “shall mean the recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs”.

The criminal law framework for suppressing this occurrence obviously needs to undergo some major changes. Harmonizing the normative with the real, where punishment will fit the gravity of crime, must be the answer to one of the worst crimes against the human kind. Furthermore, the author of this paper believes that the maximum prison sentence must be the society’s answer to this unprecedented anti-civilization crime.

Key words: human trafficking, trafficking in human organs, organ transplantation, victims of human trafficking, crime of the modern age.

Овај рад је примљен 17. фебруара 2014. а прихваћен за штампу на састанку Редакције 13. марта 2014. године.